

**GENERALDIREKTÖRENS
BESLUT**

Diarienummer
1.2.3-00763-2020:S2020/05223/SOF

Datum
2020-10-01

Postadress
Box 4030
171 04 Solna

Besöksadress
Solna strandväg 132B
171 54 Solna

Telefon
010-470 03 00

Org nr
202100-6487

www.uhr.se

Promemoria Reglering av undersköterskeyrket – kompetenskrav och övergångsbestämmelser (Ds 2020:15).

Socialdepartementets diarienummer S2020/05223/SOF

Sammanfattning

- Universitets- och högskolerådet (UHR) ställer sig positivt till skrivelsen i sin helhet.
- I EU:s rekommendation om validering av icke formellt och informellt lärande, vilken Sverige har ställt sig bakom, anges att kopplingar bör finnas mellan valideringar och referensramar för kvalifikationer. UHR anser att en valideringsinsats av reell kompetens inom undersköterskeyrket bör leda till ett erkännande där kvalifikationsnivå anges enligt Sveriges kvalifikationsramverk (SeQF).
- I enlighet med Valideringsdelegationens slutbetänkande Validering – för kompetensförsörjning och livslångt lärande (SOU 2019:69), tillstyrkte UHR i sitt remissyttrande förslagen om att definitionen av validering ska finnas kvar i skollagen, samt att en ny förordning med generella bestämmelser om validering införs. Om förslagen genomförs stärks individens rättighet till tillgång till validering av tidigare lärande och reell kompetens, vilket blir aktuellt även för den valideringsinsats som föreslås i promemorian.
- I promemorian föreslås att UHR ska bedöma utbildningen (undersköterskeexamen) inför en ansökan om skyddad titel för personer utanför EU/EES. UHR påtalar att det är Socialstyrelsen som behörig myndighet som ansvarar för så väl bedömning som utfärdande av legitimation/yrkesbevis.
- UHR lyfter farhågan att yrkesverksamma undersköterskor valideras mot befintlig yrkesexamen, med syfte att erhålla en skyddad yrkestitel. UHR anser att det bör vara kompetensen som avgör, oavsett hur den är införskaffad.
- UHR lyfter vikten av vägledning, något som inte omnämns i promemorian.
- UHR saknar i kostnadsberäkningen ett upprättande och beräkning av en specifik valideringsorganisation samt den fortbildningsinsats i valideringsutförarkompetens som krävs för att befintliga vård- och omsorgslärare ska kunna genomföra kvalitetssäkrade valideringar.

UHR lämnar synpunkter på de avsnitt i betänkandet som berör myndighetens område.

Avsnitt 4.1 Validering

På sidorna 14–15 anges att *”Det kan också handla om att översätta redan existerande betyg eller intyg från ett annat land till svenska förhållanden.”* Vidare föreslås att UHR bedömer utbildningen inför en ansökan om skyddad titel för personer som utbildat sig utanför EU/EES.

UHR uppfattar promemorian som att legitimationsprocessen för undersköterskeyrket kommer följa samma process som för legitimationsyrken inom vård och omsorg, där det är Socialstyrelsen som behörig myndighet som ansvarar för så väl bedömning som utfärdande av legitimation.

Den del av bedömningsverksamheten på UHR som har i uppdrag att bistå behörig myndighet inför ett tillträde till reglerat yrke bedömer utbildning införskaffad inom ett EU/EES-land (4 kap, § 6 förordning (2016:157) om erkännande av yrkeskvalifikationer). Uppdraget omfattar inte utbildning införskaffad i land utanför EU/EES, om inte särskild överenskommelse gäller.

UHR vill lyfta en farhåga kring att *”validering av yrkesverksammas undersköterskor sker inom ramen för vuxenutbildningen”* i det att kompetensen (enbart) valideras mot befintlig utbildning och inte mot yrket. Med de nya examensmål som tillkommer i gymnasieförordningen (2010:2039) bör det undvikas att redan yrkesverksamma som genomgår en validering hänvisas till kompletterande studier, om yrkeskompetensen finns. UHR anser det vara positivt att promemorian beaktat ovanstående problemställning och lämnar förslag till övergångsbestämmelser, vilka borde leda till ett minskat behov av validering för redan yrkesverksamma.

Dock är det UHRs uppfattning att ovanstående problematik bör beaktas för de som *de facto* behöver genomgå en validering, så att de inte riskerar att behöva studera kurser i ämnen de redan behärskar genom sin yrkeskompetens.

UHR menar vidare att vägledning före, under och efter en valideringsprocess är nödvändigt för att underlätta processen och förkorta frånvaron från arbetet, ur så väl ett individ- som samhällsperspektiv.

Vård- och omsorgsprogrammet eller motsvarande kompetens som krav för skyddad titel

UHR ställer sig positivt till promemorians ändring av betänkandets förslag (s. 15) om att krav på genomgången utbildning från gymnasieskolan eller komvux alternativt annan utbildning som innebär motsvarande kompetens inom vård och omsorg, inte förutsätter en undersköterskeexamen.

Avsnitt 6.1 Yrkeserfarenhet

På sidan 26 anges att *”Dock bör endast den tid då personen varit yrkesverksam som undersköterska räknas”*. Ett alternativt resonemang förs kring att låta *arbetsuppgifterna* styra vem som kan få tillgodoräkna sig yrkeserfarenhet. Vidare beskrivs att det *”i många verksamheter inte görs någon skillnad mellan vilka arbetsuppgifter som utförs av undersköterskor eller vårdbiträden”*. Om arbetsuppgifterna fick ligga till grund befaras i promemorian att det kan leda till att många vårdbiträden skulle komma att omfattas av övergångsbestämmelsen, vilket då inte skulle stämma överens med reformens huvudsakliga syfte, *”att öka kvaliteten och säkerheten i hälso- och sjukvården och omsorgen genom att tydliggöra just undersköterskans kompetens och yrkesroll”*.

UHR anser att det bör vara *kompetensen* som avgör rätten till att erhålla en skyddad yrkestitel, oavsett hur den är införskaffad. Enligt förslaget skulle ovanstående personer med andra ord hänvisas till att genomgå en valideringsprocess, vilket enligt UHR inte alltid behöver vara befogat om arbetsuppgifterna tillmäts mer tyngd.

Avsnitt 7.1.1 Utgångspunkt för beräkningarna

Enligt promemorians beräkningar (sidan 33 ff) kan upp emot 60 procent av befintligt yrkesverksamma undersköterskor och personal i närliggande yrkeskategorier komma att uppfylla kraven på utbildning för yrkestiteln. Vidare att cirka 20 000 personer *inte* kan få bevis om skyddad yrkestitel enbart med återopad arbetslivserfarenhet som grund.

Vidare under 7.1.3 att *”Valideringsbehovet för undersköterskor bedöms under övergångsperioden omfatta mellan 10 000 och 15 000 personer. Därutöver kan det även finnas viss efterfrågan på valideringsinsatser hos personal i närliggande kategorier.”* Det skulle innebära cirka 1 000 till 1 500 personer årligen, vilka skulle valideras inom kommunal vuxenutbildning. I kostnadsberäkningen utgår man från Valideringsdelegationens beräkning *”att den genomsnittliga valideringskostnaden för alla former av utbildning inom komvux uppgår till 15 000 - 20 000 kronor per validering.”* Dock antar man i promemorian att denna valideringsinsats torde bli mindre omfattande, till en kostnad av 10 000 kronor per validering, samt att tillgången till vård- och omsorgslärare inom komvux är tillräcklig för att även kunna hantera valideringar. UHR saknar en beräkning av upprättandet av en specifik valideringsorganisation samt den fortbildningsinsats i valideringsutförarkompetens som krävs för att befintliga vård- och omsorgslärare ska kunna genomföra kvalitetssäkrade valideringar.

Beslut

Beslut i detta ärende har fattats av vikarierande generaldirektör Maria Linna Angestav efter föredragning av handläggare Malin Jönsson i närvaro av avdelningschef Lars Petersson.

Maria Linna Angestav